



Flor dirigeert Sjostakovitsj, Janáček en Martin



07.10 Enschede
09.10 Arnhem

Claus Peter Flor dirigent
Eva van Grinsven saxofoon

programma

Dmitri Sjostakovitsj
(1906-1975)

Feestouverture opus 96
Symfonie nr. 1 in f, opus 10
Allegretto
Allegro
Lento
Allegro molto

Pauze

Frank Martin
(1890-1974)

Ballade voor saxofoon en orkest

Leoš Janáček
(1854-1928)

Taras Bulba
De dood van Andrej
De dood van Ostap
De voorspelling en de dood van Taras Bulba



Orkest van
Gelderland
& Overijssel

Briljant geïstrumenteerde Eerste symfonie

Het klinkt logisch om een compositie van een negentienjarige componist een jeugdwerk te noemen. De *Symfonie nr. 1* van Dmitri Sjostakovitsj is echter een volwaardige, evenwichtige symfonie die recht doet aan alle conventies van een klassieke symfonie maar tegelijkertijd speels, origineel en briljant geïstrumenteerd is. Op zijn negentiende was Sjostakovitsj dan ook een ervaren muzikant. Toen hij dertien jaar was werd hij al toegelaten tot het conservatorium in Sint-Petersburg (destijds Petrograd), waar hij piano, compositie en directie ging studeren. Over zijn ongelofelijke talent doen prachtige verhalen de ronde. Zo schijnt hij, nadat hij had zitten luisteren naar een compositie van een medestudent, het hele stuk uit zijn hoofd nagespeeld te hebben.

Zo schijnt hij het hele stuk uit zijn hoofd nagespeeld te hebben.

Na de Oktoberrevolutie van 1917 werden de eigendommen van de familie Sjostakovitsj geconfisqueerd. Een tijd van grote armoede brak aan waarbij de jonge Dmitri zijn best deed om wat geld binnen te brengen. Hij werkte als pianist in diverse bioscopen om daar de stomme films van muziek te voorzien. Daarbij maakte hij gebruik van bestaande muziek, maar moest hij natuurlijk ook flink improviseren om de muziek bij de film te laten passen. Het lijkt wel alsof zijn eerste symfonie op eenzelfde manier ontstaan is. Er is een overvloed aan muzikale ideeetjes die over elkaar heen buitelen,

maar die allemaal terugkeren en precies de juiste plaats in het grote geheel krijgen. In het eerste deel worden verschillende korte motiefjes afgewisseld met motorische passages, waardoor een heldere sonatevorm ontstaat.

In het tweede deel, dat als een scherzo fungeert, klinkt voor het eerst de piano. De muziek in dit deel is snel en virtuoos, afgewisseld met wat meditatieve passages. Een gedragen hobo-melodie vormt de basis voor het ingetogen derde deel. Het vierde deel begint met een langzame inleiding maar vervolgt met uiterst vrolijke en virtuoze muziek. Het is niet voor niets dat Sjostakovitsj met dit werk cum laude afstudeerde aan het conservatorium; het is een volstrekt volwassen symfonie, geschreven door een negentienjarige.

‘Optimistische’ Feestouverture

Later, onder het bewind van Stalin, kwamen er veel restricties. Kunst moest ‘optimistisch’ zijn. Daarom kon Sjostakovitsj lang niet altijd vrijuit componeren. Hij leefde in voortdurende (en terechte) angst dat zijn muziek zou worden afgekeurd en dat hij zelf zou worden verbannen naar Siberië. In dat licht bezien is de *Feestouverture* die hij in 1954 componeerde niet zo feestelijk. Sjostakovitsj schreef deze ouverture in opdracht van het Bolsjojtheater om de 37^e verjaardag van de Oktoberrevolutie te gedenken.

Rapsodie Taras Bulba

De Tsjechische componist Leoš Janáček componeerde tijdens de eerste wereldoorlog *Taras Bulba*, een rapsodie voor orkest. In die tijd was Tsjechië nog een onderdeel van het Oostenrijkse rijk.

Janáček verafschuwde de Oostenrijkse overheersing en had sympathie voor Rusland omdat dat land vocht voor de onafhankelijkheid van Tsjechië. Wellicht koos Janáček daarom voor deze rapsodie het verhaal van de Russische (in Oekraïne geboren) schrijver Gogol over de vrijgevochten kozakkenleider Taras Bulba. Dit verhaal gaat over onafhankelijkheid; in dit geval van het volk uit Oekraïne tegen Polen.

De korte motiefjes worden langzaamaan een wilde dans van de Polen. De krijsende es-klarinet is de laatste schreeuw van Ostap.

De rapsodie *Taras Bulba* bestaat uit drie delen. Elk deel beschrijft de dood van een van de hoofdpersonen uit het verhaal. Andrej, de jongste zoon van Taras Bulba, is overgelopen naar de Polen omdat hij verliefd is geworden op een Poolse jonkvrouw. Hij vecht mee met de Polen tegen de Kozakken en wordt door zijn eigen vader gedood. De klanken van een orgel en een lyrische althobo verbeelden de liefde voor de Poolse vrouw. Daarnaast horen we ook woeste strijdmuziek: de confrontatie tussen vader en zoon.

Het tweede deel gaat over Ostap, de oudste zoon. Hij wordt gevangengenomen door de Polen en in aanwezigheid van zijn vader geëxecuteerd. We horen een ruisende harp en hamerende strijkers. De korte motiefjes worden langzaamaan een wilde dans van de Polen. De krijsende es-klarinet is de laatste schreeuw van Ostap.

In deel drie is de strijd met de Polen nog niet voorbij. Door een Poolse overmacht worden de Kozakken verslagen en wordt Taras Bulba gedood. Het gevecht gaat gepaard met hamerende pauken en koperfanfares. De dood van Taras Bulba klinkt heldhaftig en de majesteitlijke slotpassage met harp, solo-viool en orgel voedt het idee dat Janáček hem op laat stijgen naar de hemel.

Ballade voor saxofoon en orkest

Toen Adolphe Sax halverwege de negentiende eeuw de saxofoon ontwikkelde, wilde hij een instrument maken dat bespeeld kon worden ‘met de souplesse van een strijkinstrument, de dynamiek van koper en de klankkleuren van hout’. Ondanks dat Sax daar helemaal in is geslaagd werd de saxofoon nooit een standaard onderdeel van het symfonieorkest. De Zwitserse componist Frank Martin maakt in zijn *Ballade* (1938) op een geweldige manier gebruik van de mogelijkheden van de saxofoon. In het begin klinkt er een rustige zangerige melodie in het laagste register. Begeleid door het strijkorkest verkent de componist de verschillende registers van het solo-instrument. Als de muziek sneller wordt gaan ook de piano en het slagwerk meespelen. Martin werkt veel met kleine motieven die herhaald en gevarieerd worden. Zo ontstaat hele speelse muziek met voortdurende dialogen tussen solist en orkest. Martin gebruikt hierbij een muzikale taal die los staat van de traditionele toonladders en harmonieën maar nog wel enigszins tonaal blijft. De muziek klinkt hierdoor vaak vriendelijk en transparant. Na de tweede wereldoorlog verhuisde Martin naar Nederland, waar hij tot aan zijn dood woonde en werkte.



foto: Paolo Dalprato

biografie

Claus Peter Flor

Alweer enkele decennia behoort Claus Peter Flor (1953), die kan bogen op een indrukwekkende carrière, tot de absolute top van de Duitse dirigenten. Na zijn studie bij onder anderen Rafael Kubelík en Kurt Sanderling werd hij al op 31-jarige leeftijd benoemd tot chef-dirigent van het Konzerthausorchester Berlin. Daarna was hij jarenlang actief als gastdirigent bij grote orkesten als de Berliner Philharmoniker, het Dallas Symphony Orchestra en recentelijk het London Symphony Orchestra. In Nederland was hij te gast bij onder meer het Rotterdams Philharmonisch Orkest en het Koninklijk Concertgebouworkest. Van 2008 tot 2014 was Claus Peter Flor chef-dirigent van het Maleisisch Philharmonisch Orkest.

Sinds 2017 is hij chef-dirigent van het Orchestra Sinfonica di Milano Giuseppe Verdi, waarmee hij nog niet zo lang geleden een complete Mahlercyclus op cd heeft gezet. Ook als operadirigent heeft Flor veel belangrijke uitvoeringen op zijn naam staan in aanzienlijke operahuizen in Berlijn, München, Houston en Amsterdam. Al lange tijd heeft hij een warme band met het Théâtre du Capitôle in Toulouse, waar hij een groot aantal producties heeft geleid. Het eerste optreden van Claus Peter Flor bij een voorganger van Phion, Het Gelders Orkest, in februari 2017, leidde tot een informele verbintenis met het orkest in de jaren erna.



foto: Sarah Wijzenbeek

biografie

Eva van Grinsven

Eva van Grinsven volgde haar opleiding aan het conservatorium van Amsterdam waar ze cum laude afstudeerde. Nog tijdens haar studie won ze, als lid van het duo Sax & Stix, de Vriendenkrans van de Vereniging Vrienden van het Concertgebouw en het Koninklijk Concertgebouworkest. Als lid van het Berlage Saxophone Quartet won ze de Jury- en Publieksprijs van de Dutch Classical Talent Award 2013. Al lange tijd vormt ze een duo met pianiste Helena Basilova. Hun cd *Rendez-vous Russe* kreeg in 2017 de Echo Klassiek Preis. Eva van Grinsven heeft een succesvolle carrière als soliste. Ze gaf

recitals in binnen- en buitenland en concerteerde samen met het Radio Philharmonisch Orkest en het Koninklijk Concertgebouworkest. Met het Dudok Quartet en het Café Dansant speelde ze saxofoonmuziek uit de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. Met het Doelen Ensemble gaf ze in 2014 de wereldpremière van de *Megumi Suite* van Robin de Raaff. Ook was ze te horen bij het Grachtenfestival en het Delft Chamber Music Festival. Sinds 2016 is Eva van Grinsven docent saxofoon aan het conservatorium van Maastricht.

Binnenkort in de concertzaal

Nieuwsgierig wat er binnenkort speelt?

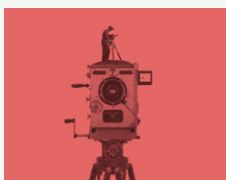
Kijk op phion.nl voor meer informatie én alle concerten, en schrijf je in voor onze nieuwsbrief, dan blijf je automatisch op de hoogte.



21.10 – 23.10

Yang Yang Cai speelt Saint-Saëns' Vijfde pianoconcert

Phion neemt je mee naar het kleurrijke Frankrijk van de negentiende eeuw met Saint-Saëns' *Egyptisch pianoconcert* gespeeld door jong talent Yang Yang Cai en de *Symfonie in d* van Franck.



05.11 – 13.11

Filmmuziek uit The Gadfly en Othello

Phion duikt in de mooiste filmmuziek van Chatsjatoerjan, Prokofjev en Sjostakovitsj. Het orkest speelt onder leiding van dirigent Maxim Rysanov muziek uit *Othello*, *Pique Dame* en *The Gadfly*.



05.11 – 31.03

Polyphonic

Een ode aan drum & bass. Een multidisciplinaire en genre-overstijgende live show m.m.v. musici uit de dj-wereld, Fiber, musici van Phion, The Fiber Pianist, Koen Herfst – drummer van Armin van Buuren – en hardstyle vocalist Diandra Faye.

Met dank aan:

Ministerie OCW, Provincies Gelderland en Overijssel, gemeentes Apeldoorn, Arnhem, Enschede en Nijmegen, Familie Heersink Innovatie Fonds, Paul Pella Fonds, Sociëteit Apollo, Stichting Vrienden van Phion, Appeldoorn, Bömer Engineering services, Koninklijke Burgers' Zoo, Den Hartog Heuff notarissen, Dirkzwager, Eshgro, Heutink Foundation, INN'Twente, Landgoed De Wilmersberg, Rabobank, Regalis, Unica, Van 't Hof Schoonmaak en ZON Zwolle.

Phion steunen middels partnerschap? Kijk voor meer informatie op phion.nl bij Steun.